

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS

Rīgā 2020.gada 28.februārī

Tiesa šādā sastāvā: senatori Dzintra Amerika, Andris Gulāns, Rudīte Viđuša

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Konkurences padomes pārstāvjiem /pers. A/ un /pers. B/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „AN Priede”, SIA „RT Kadiķi”, SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” pieteikumu par Konkurences padomes 2015.gada 14.jūlija lēmuma Nr. E02-33 atcelšanu daļā, sakarā ar SIA „AN Priede”, SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 3.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Konkurences padomes 2015.gada 14.jūlija lēmumu Nr. E02-33 vairāku sabiedrību, tostarp arī pieteicēju SIA „AN Priede”, SIA „RT Kadiķi”, SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” darbības konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums un pieteicējam uzlikti naudas sodi. Lēmumā konstatēts, ka iepirkuma, kas izsludināts 2014.gada 10.aprīlī, procedūras (identifikācijas Nr. AS LVM MS RP 2014 126) ietvaros pieteicējas savus piedāvājumus nesagatavoja patstāvīgi, kaut arī iepirkuma dokumentu iesniegšanas laikā tās bija uzskatāmas par neatkarīgiem tirgus dalībniekiem un konkurentiem.

[2] Pieteicējas lēmumu daļā, kas attiecas uz pieteicējam, pārsūdzēja tiesā, iesniedzot divus pieteikumus. Pēc šiem pieteikumiem ierosinātās lietas Nr. A43009715 un Nr. A43009815 apvienotas vietā tiesvedībā, piešķirot tām lietas Nr. A43009715.

Sakarā ar to, ka SIA „RT Kadiķi” likvidēta un izslēgta no komercreģistra, Administratīvā apgabaltiesa ar 2016.gada 7.septembra lēmumu izbeidza tiesvedību lietas daļā, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „RT Kadiķi” pieteikumu.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2016.gada 3.novembra spriedumu pieteikumu noraidīja. Tiesas spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas, par kuras pārkāpšanu pieteicējas sodītas, 5.punkts noteic, ka ir aizliegtas un kopš noslēgšanas spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par piedalīšanos vai nepiedalīšanos konkursos vai izsolēs vai par šīs darbības (bezdarbības) noteikumiem, izņemot gadījumus, kad konkurenti publiski darījuši zināmu kopīgu piedāvājumu un šī piedāvājuma mērķis nav kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci.

[3.2] Pieteicējas SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” sevi neuzskata par atsevišķām tirgus dalībniecēm un savstarpējām konkurentēm Konkurences likuma izpratnē. Tāpat uzskata arī SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest”.

Līdz ar to ir jāpārbauda, vai lietā ir konstatējami apstākļi, kas izriet no Konkurences likuma 1.panta 9.punktā reglamentētās tirgus dalībnieka definīcijas un 1.panta 2.punktā definētajiem izšķirošās ietekmes kritērijiem.

[3.3] Lietā konstatēts, ka SIA „AN Priede” vienīgais dalībnieks un valdes loceklis bija /pers. C/, savukārt SIA „RT Kadiķi” vienīgā dalībniece un valdes locekle bija /pers. D/. Tā kā /pers. C/ un /pers. D/ ir laulātie un abas sabiedrības nodibinātas pēc laulības noslēgšanas, pieteicējas norāda, ka abu sabiedrību kapitāla daļas uzskatāmas par laulāto kopīpašumu līdzīgās daļās. Apgabaltiesai nav pamata to apšaubīt, ņemot vērā Civillikuma 89.panta otrajā daļā noteikto un pieteicēju sniegto informāciju, ka starp abiem laulātajiem laulības līgums nav noslēgts.

Komerclikuma 157.panta pirmā daļa paredz, ka sabiedrībā viena daļa var piederēt vairākām personām kopīgi. Šīs personas no daļas izrietošās tiesības var izmantot, ieceļot kopīgu pārstāvi. Civillikuma 90.panta otrā daļa noteic, ka abu laulāto kopīgo mantu laulātie pārvalda un ar to rīkojas kopīgi, bet, abiem laulātiem vienojoties, to var pārvaldīt arī viens no viņiem.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka /pers. C/ ir atzīstams par abu laulāto kopīgo pārstāvi SIA „AN Priede” kapitāla daļu pārvaldīšanā un no tām izrietošo tiesību realizācijā, bet /pers. D/ atzīstama par šādu pārstāvi SIA „RT Kadiķi”. Taču minētais nenozīmē, ka /pers. C/ un /pers. D/ abiem kopā ir izšķiroša ietekme SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi”, jo pārstāvja tiesību realizācija pati par sevi nenozīmē arī to, ka laulātajam būtu iespēja kontrolēt lēmumu pieņemšanu vai ieceļt amatpersonas tajā sabiedrībā, kurā valdes priekšsēdētājs ir otrs laulātais. Atbilstoši Komerclikuma 186.panta otrajā un trešajā daļā noteiktajam kapitāla daļa nav dalāma un tikai kapitāla daļa dod dalībniekam tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē, peļņas sadalē un sabiedrības mantas sadalē likvidācijas gadījumā, kā arī citas likumā un statūtos paredzētās tiesības. Tādējādi Konkurences padome pamatoti secināja, ka laulāto kopīgas mantas institūts izriet no ģimenes tiesībām un tā mērķis ir nodrošināt laulāto mantisko interešu aizstāvību, bet tas šajā gadījumā neietekmē tirgus dalībnieka jēdziena interpretāciju Konkurences likuma izpratnē.

Lietā nav arī iesniegti pierādījumi par to, ka SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” darbotos kopīgi, kā pieteicējas lietas izskatīšanas laikā paskaidroja Konkurences padomei. Tieši pretēji – konkrētajā iepirkumā SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” savus piedāvājumus iesniedza kā divi neatkarīgi konkurenti.

[3.4] Attiecībā uz otru iepirkuma pretendentu grupu lietā konstatēts, ka /pers. E/ pieder 33 % SIA „Roluks” kapitāla daļu un 50 % SIA „LK Forest” kapitāla daļu, bet IK „LUUX” /pers. E/ pieder pilnībā. Savukārt /pers. F/ pieder 17 % SIA „Roluks” kapitāla daļu un 50 % SIA „LK Forest” kapitāla daļu. No minētā kapitāla daļu sadalījuma secināms, ka ne /pers. E/, ne /pers. F/ SIA „Roluks” un SIA „LK Forest” neīsteno izšķirošu ietekmi, tāpat SIA „Roluks” neīsteno izšķirošu ietekmi pār SIA „LK Forest”, un SIA „LK Forest” neīsteno izšķirošu ietekmi pār SIA „Roluks”.

SIA „Roluks” pārstāvis apgabaltiesā iesniedza SIA „LK Forest” valdes 2011.gada 12.decembra lēmumu Nr. 01 un SIA „Roluks” valdes

2010.gada 30.jūnija lēmumu Nr. 07. Šajos lēmumos ar to pieņemšanas dienu/pers. E/ piešķirtas tiesības vienpersoniski rīkoties ar minētajiem uzņēmumiem un parakstīt to darbībai nepieciešamos dokumentus.

Šie lēmumi apstiprina komercrēģistrā ietvertās ziņas, ka /pers. E/ konkrētā iepirkuma laikā bija tiesības atsevišķi pārstāvēt SIA „Roluks” un SIA „LK Forest” tieši tāpat kā visiem pārējiem šo uzņēmumu valdes locekļiem. Taču šie lēmumi neietekmē apstākli, ka /pers. E/ piederēja tikai 33 % SIA „Roluks” kapitāla daļu un 50 % SIA „LK Forest” kapitāla daļu. Atbilstoši Komerclikuma 186.panta trešajā daļā noteiktajam tikai kapitāla daļa dod dalībniekam tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē, peļņas sadalē un sabiedrības mantas sadalē likvidācijas gadījumā, kā arī citas likumā un statūtos paredzētās tiesības. Tādējādi fakts, ka /pers. E/ kā SIA „Roluks” un SIA „LK Forest” amatpersonai bija tiesības atsevišķi pārstāvēt šīs sabiedrības, nenozīmē, ka SIA „LK Forest”, SIA „Roluks” un IK „LUUX” būtu uzskatāmas par vienu tirgus dalībnieku.

Turklāt, ņemot vērā lietā esošo informāciju, ir apšaubāms, ka tiesā iesniegtie lēmumi patiešām ir sastādīti tajos norādītajos datumos, jo no lietas materiāliem izriet, ka šie lēmumi lietas izskatīšanas laikā Konkurences padomei netika iesniegti.

[3.5] Ņemot vērā iepriekš secināto, visas pieteicējas konkrētajā lietā ir atzīstamas par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā paredzētā pārkāpuma subjektiem.

[3.6] Pārbaudot un izvērtējot pieteicēju iesniegtos iepirkumu konkursa piedāvājumus, Konkurences padome konstatēja daudzas līdzības un kopīgas pazīmes SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” piedāvājumos, kā arī SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” piedāvājumos. Šīs līdzības un pazīmes apkopotas lēmumā ietvertajās tabulās Nr. 4 un Nr. 6. Pieteicējas šīs kopīgās piedāvājumu iezīmes neapšaubā un tās izskaidro ar to, ka piedāvājumus attiecībā uz katru no pretendentu grupām gatavoja viena persona.

Pārbaudot šos apstākļus un iesaistīto personu paskaidroto, lietā ir konstatējama Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā paredzētā pārkāpuma objektīvā puse, proti, divu iepirkumu pretendentu grupu (vienu grupu veido SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest”, bet otru grupu – SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi”) savstarpēja vienošanās par dalību iepirkumā un par šīs dalības noteikumiem.

Šajā lietā nav būtiski precīzi noskaidrot, tieši kādas darbības attiecībā uz katru no piedāvājumiem veica konkrētās fiziskās personas, jo lietā nav strīda par to, ka katrai no minētajām sabiedrībām bija zināms tās konkurentu piedāvājumu iesniegšanas fakts un šo piedāvājumu saturs.

[3.7] Ņemot vērā tiesu praksi, kā arī Konkurences padomes iegūtos pierādījumus, ka pieteicējas savā starpā apmainījās ar informāciju, kuru normālos konkurences apstākļos konkurenti viens otram neizpauž, lietā nav izšķirošas nozīmes pieteicēju paskaidrotajam, ka tās darbojās ar mērķi uzvarēt iepirkumā, nevis kaitēt konkurencei. Pieteicēju darbību mērķis kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci izriet no to veikto darbību rakstura, un šīs darbības atbilst Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā paredzētā pārkāpuma sastāvam.

[3.8] Ar lēmumu galīgais naudas sods pieteicējam noteikts 2 % apmērā no to pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma. Pieteicējas uzskata, ka naudas sods ir nesamērīgi augsts, salīdzinot ar citās līdzīgās lietās piemērotajiem naudas sodiem. Citās lietās naudas sods tika samazināts gandrīz par 50 % no sākotnēji noteiktā apmēra, pamatojoties uz samērīguma principu.

Ievērojot Eiropas Savienības Tiesas un Senāta praksi naudas sodu piemērošanā, ir jāpārbauda, vai Konkurences padome pareizi izvērtēja konkrēto pārkāpumu individuālos apstākļus.

[3.9] Naudas sods pieteicējam noteikts pareizi, ievērojot Konkurences likuma 12.pantā un Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumus Nr. 796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” noteikto kārtību, un pieteicējam piemērotie sodi ir samērīgi.

[4] Pieteicēja SIA „AN Priede” iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] No Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 5.punkta satura izriet, ka, lai konstatētu aizliegtas vienošanās esību, vienlaikus nepieciešams konstatēt sekojošus priekšnoteikumus: 1) ir pastāvējusi vienošanās starp diviem vai vairākiem tirgus dalībniekiem; 2) šīs vienošanās mērķis ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana.

[4.2] Saistībā ar pirmo priekšnoteikumu tiesa nepareizi interpretējusi Konkurences likuma 1.panta 9.punktu kopsakarā ar 1.panta 2.punktu.

Pārbaudot to, vai SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” ir viens tirgus dalībnieks, tiesa, lai gan atsaukusies uz Komerclikuma 157.panta pirmo daļu un Civillikuma 90.panta otro daļu, tomēr atzinusi, ka laulāto kopīgas mantas institūts neietekmē tirgus dalībnieka jēdziena interpretāciju Konkurences likuma izpratnē. Šāds tiesas secinājums nav pareizs.

Lietā nav strīda, ka SIA „AN Priede” vienīgais dalībnieks un valdes loceklis ir /pers. C/, bet SIA „RT Kadiķi” vienīgā dalībniece un valdes locekle ir /pers. D/. Visas abu sabiedrību kapitāla daļas ir abu laulāto kopīpašums līdzīgās daļās. Atbilstoši Civillikuma 90.panta otrajai daļai un Komerclikuma 157.panta pirmajai daļai /pers. C/ ir atzīstams par abu laulāto kopīgu pārstāvi SIA „AN Priede” kapitāla daļu pārvaldīšanā un no tām izrietošo tiesību realizācijā, bet /pers. D/ par šādu pārstāvi ir uzskatāma attiecībā uz SIA „RT Kadiķi”, ko spriedumā atzinusi arī tiesa. Minētais nozīmē, ka /pers. C/ un /pers. D/ abiem kopā ir izšķiroša ietekme abās sabiedrībās Konkurences likuma 1.panta 2.punkta izpratnē.

Tiesa nepamatoti norāda, ka pārstāvja tiesību realizācija pati par sevi nenozīmē to, ka laulātajam būtu iespēja kontrolēt lēmumu pieņemšanu vai iecelt amatpersonas tajā sabiedrībā, kurā valdes priekšsēdētājs ir otrs laulātais. Tiesa nav ņēmusi vērā Komerclikuma 157.panta pirmajā daļā noteikto, ka gadījumā, ja sabiedrības daļa (daļas) pieder vairākam personām kopīgi kā kopīpašums, tad šīs personas no daļas (daļām) izrietošās tiesības var izmantot, iecelot kopīgu pārstāvi, kāds SIA „AN Priede” bija /pers. C/, bet SIA „RT Kadiķi” – /pers. D/. Tādējādi abas fiziskās personas savas tiesības varēja izmantot caur otru kopīpašnieku un iecelto pārstāvi.

Secīgi tiesai vajadzēja ņemt vērā Civillikuma 1068.pantā noteikto, ka rīkoties ar kopīpašuma priekšmetu kā visumā, tā arī noteiktās atsevišķās daļās drīkst tikai ar visu kopīpašnieku piekrišanu. Ja kāds no viņiem rīkojas atsevišķi, tad šī rīcība ne vien nav spēkā, bet arī uzliek pēdējam pienākumu atbildzināt pārējiem zaudējumus, kas viņiem ar to nodarīti. Tādējādi gan /pers. C/, gan /pers. D/ sava rīcība kapitāla daļu pārvaldīšanā abās sabiedrībās ir savstarpēji jāsaskaņo. Tas nozīmē, ka viņiem abiem kopā ir izšķiroša ietekme abās sabiedrībās, un SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” ir uzskatāmi par vienu tirgus dalībnieku. Līdz ar to neizpildās pirmais priekšnoteikums Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 5.punkta pārkāpuma konstatēšanai, jo nav pastāvējusi vienošanās starp diviem vai vairākiem tirgus dalībniekiem.

[4.3] Tāpat neizpildās arī otrais priekšnoteikums minētā pārkāpuma konstatēšanai.

Tiesa, izdarot savus secinājumus, nav ņēmusi vērā Konkurences likuma 1.panta 6. un 7.punktu, kas attiecīgi definē konkurences un konkurentu jēdzienus. SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” savstarpēji nekonkurē, jo ir uzskatāmas par vienu tirgus dalībnieku. Līdz ar to starp abām sabiedrībām nav ne faktiski pastāvoša, ne arī potenciāla ekonomiskā konkurence. Abas sabiedrības ir sniegušas paskaidrojumus gan par to, kāpēc tika dibināti divi uzņēmumi, gan par to, kā tika sagatavoti dokumenti iepirkumam. Arī no šiem paskaidrojumiem nepārprotami redzams, ka šīs sabiedrības savstarpēji nekonkurē, bet abu sabiedrību kopīga sadarbība un līdzās pastāvēšana ir pamatota ar personiskiem un ekonomiskiem motīviem (t.sk. kredīta iespēju apjoms, tehnikas iegādes iespējas u.tml. vienai sabiedrībai ir ierobežotas). Tieši šie apsvērumi bija iemesls tam, ka abas minētās sabiedrības iepirkumā piedalījās patstāvīgi, nevis lai kaitētu konkurencei.

[4.4] Tiesa nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo un trešo daļu, jo nav vērtējusi, vai abu sabiedrību veiktās darbības,

noformējot līdzīgus dokumentus iepirkumam, ir tikušas veiktas ar mērķi kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci, tā vietā aprobežojoties ar secinājumu, ka šis mērķis izriet jau no pašām veiktajām darbībām, nepamatojot, kā tieši šādas darbības ir ietekmējušas konkurenci. Lietā nav gūti pierādījumi tam, ka abas sabiedrības jebkādā veidā būtu saskaņojušas savas darbības vai cenu piedāvājumu iepirkumam. Savukārt apstākļi, ka tehniski SIA „AN Priede” piedāvājumu (izņemot finanšu piedāvājumu) šim iepirkumam gatavoja sabiedrības grāmatvede /pers. D/, kura vienlaikus ir arī SIA „RT Kadiķi” valdes locekle, nenozīmē, ka šādā veidā ir ierobežota konkurence abu sabiedrību starpā, it īpaši ņemot vērā, ka tās nav konkurentes, bet gan viens tirgus dalībnieks.

[5] Pieteicējas SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

SIA „Roluks” un SIA „LK Forest” valdes locekļiem noteiktas tiesības sabiedrību pārstāvēt atsevišķi, kam kontekstā ar Konkurences likuma 1.panta 2.punktu, kas definē izšķirošas ietekmes jēdzienu, un Komerclikuma 223.pantu (visiem valdes locekļiem ir pārstāvības tiesības, valdes locekļi sabiedrību pārstāv kopīgi, ja statūtos nav noteikts citādi), ir nozīme. Neskatoties uz to, tiesa nav vērtējusi faktu, ka pieteicējam ne tikai ir iespēja kontrolēt lēmumu pieņemšanu tirgus dalībnieku pārvaldes institūcijās, bet visu trīs pieteicēju pārvaldes institūcijās jau pirms Konkurences padomes lēmumā apskatītā laika perioda ir viena un tā pati fiziskā persona.

Līdz ar to tiesa nepareizi interpretējusi Konkurences likuma 1.pantu, kas novedis pie nepareiza sprieduma.

Turklāt jēdziens „izšķiroša ietekme” tiek lietots, kvalificējot saistītos uzņēmumus likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” izpratnē. Minētā likuma 1.panta trešās daļas 4.punktā nepārprotami norādīts, ka saistīti uzņēmumi ir divas vai vairākas komercsabiedrības, ja vienai un tai pašai personai vai vienām un tām pašām personām ir balsu vairākums šo komercsabiedrību pārvaldes institūcijās. Līdzīgu uzņēmumu statusa noteikšanu paredz Eiropas Komisijas 2008.gada 6.augusta regulas Nr. 800/2008, kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot Līguma 87. un 88. pantu (vispārējā grupu atbrīvojuma regula) (turpmāk – regula Nr. 800/2008), I pielikums „Mazo un vidējo uzņēmumu definīcija”.

[6] Konkurences padome paskaidrojumos par kasācijas sūdzībām norāda, ka tās nav pamatotas un ir noraidāmas. Administratīvās apgabaltiesas spriedumā norādītie argumenti ir pareizi.

[7] Tiesas sēdē Konkurences padomes pārstāvji kasācijas sūdzības neatzina.

Saistībā ar SIA „AN Priede” kasācijas sūdzību iestādes pārstāvji papildus paskaidroja, ka pieteicējam ir jāpierāda, ka konkrētā persona var ietekmēt sabiedrības darbību, kas izpaužas kā izšķirošu lēmumu pieņemšana, lēmuma par valdes atcelšanu pieņemšana, piedalīšanās peļņas sadalē, taču kopmanta šādas tiesības nepiešķir.

Par SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” kasācijas sūdzību iestādes pārstāvji paskaidroja, ka tāds kapitāldaļu sadalījums, kāds ir konstatējams sabiedrībās, nenodrošina vienai personai izšķirošu ietekmi sabiedrībās, kas ļautu pieņemt izšķirošus lēmumus. Savukārt tam, ka visu sabiedrību valdes loceklis ir viena un tā pati persona, nav piešķirama nozīme, jo valdes loceklis ir pakļauts sabiedrības dalībniekiem. Lai arī valdes loceklis pieņem lēmumus saistībā ar sabiedrības ikdienas saimniecisko darbību, viņš tomēr ir atkarīgs no sabiedrības dalībniekiem, kuri izlemj sabiedrībai izšķirošus jautājumus, un nevar ietekmēt šos lēmumus. Izšķirošas ietekmes primārā izpausme ir kapitāldaļu turēšana, lai gan pastāv arī citi civiltiesiski veidi, kādā šī kontrole tiek nodrošināta. Taču tad pašam tirgus dalībniekam tas ir jāpierāda, jo tikai pats tirgus dalībnieks vislabāk zina par šādiem faktiem. No pieteicēju paskaidrojumiem, kas, to ieskatā, pierāda valdes locekļa ietekmi sabiedrībā, šādu secinājumu nevar izdarīt, jo tie ir savstarpēji pretrunīgi un tie neliecina, ka visas trīs sabiedrības ikdienā darbojas kā viena sabiedrība. Lai atzītu, ka vairākas sabiedrības ir viens tirgus dalībnieks, nepietiek ar to, ka persona paziņo, ka šīs sabiedrības darbojas kopīgi. Tirgus dalībnieka jēdziens ir objektīvi novērtējams, un tas ir jāpierāda ar pierādījumiem. Tas, ka vienā iepirkumā ir iesniegti saskaņoti piedāvājumi, nenozīmē, ka sabiedrības arī ikdienā tā darbojas. Tas, ka sabiedrības ikdienā darbojas patstāvīgi, izriet arī no pieteicēju paskaidrojumiem.

Viens tirgus dalībnieks ir vienota saimnieciski organizatoriska vienība, kas sastāv no personāla, ar mantiskiem un nemantiskiem elementiem, un kas tiek dibināta ar noteiktu ekonomisku mērķi, kas tiek īstenots ilgtermiņā. Tā nav vienreizēja darbība iepirkumā, kurā notiek saskaņošana. Šāda darbība vērtējama kā vienošanās Konkurences likuma 11.panta izpratnē, un to nevar salīdzināt ar apvienošanās. Arī kopīga izšķiroša ietekme trešajā sabiedrībā nepadara pirmās divas par vienu tirgus dalībnieku.

Konkurences likumā ietvertā izšķirošas ietekmes definīcija praksē nav radījusi problēmas. Savukārt tirgus dalībnieka definīcija nav jāuztver šauri, apstājoties tikai pie mātes un meitas uzņēmumiem. Praksē tirgus dalībnieka jēdziens ir risināts caur definīcijas pirmo teikumu, kas runā tieši par saimniecisko darbību, kas spēj ietekmēt konkurenci. Definīcija ir jāinterpretē pēc tās jēgas. Var būt gadījumi, kad tā arī ir par plašu, kad šīs sabiedrības nevarētu veidot vienu tirgus dalībnieku. Jāņem vērā arī tas, ka norma ir radusies brīdī, kad tapa Konkurences likums, izpratne laika gaitā ir mainījusies, tā ir daudz plašāka. Tāpat arī norma nenoteic, ka tajā minētajos apstākļos tirgus dalībnieki obligāti jāuzskata par vienu tirgus dalībnieku, tur teikts „var” uzskatīt, kas ir atkarīgs no katras konkrētās situācijas.

Sabiedrības, kurām ir savstarpēja izšķiroša ietekme, bet kuras iepirkumā piedalās kā neatkarīgi konkurenti, nepārkāpj Konkurences likuma 11.pantu, jo Konkurences padome vispirms pārbauda, vai nav viens tirgus dalībnieks, ja ir, tad nevar pastāvēt vienošanās 11.panta izpratnē. Konkurences padome neuzliek pienākumu formāli konkurēt, šis jautājums ir jānoregulē publiskā iepirkuma ietvaros.

Motīvu daļa

[8] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējas SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” ir vērtējamas kā viens tirgus dalībnieks. Lai arī uz atšķirīgu faktisko apstākļu pamata, tomēr tāds pats strīds ir izraisījies arī attiecībā uz pieteicējam SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest”. Pieteicējas savu argumentu, ka tās ir viens tirgus dalībnieks, pamato ar to, ka tās vieno izšķiroša ietekme sabiedrībās, kuras pieteikušās iepirkumā; pieteicējas savā starpā nekonkurē, proti, nav uzskatāmas par konkurentēm.

Atbildot uz pieteicēju argumentiem, Konkurences padome atzina un tiesa tam piekrita, ka konkrētajā gadījumā sabiedrībās izšķiroša ietekme nav konstatējama. Tāpat gan Konkurences padome, gan arī tiesa atzina, ka pieteicēju rīcība liecina, ka pieteicējas savus piedāvājumus iepirkumam iesniegušas kā neatkarīgi konkurenti.

Ievērojot turpmāk minētos apsvērumus, Senāts atzīst, ka tiesas secinājumi, ka ne vienā no iepriekš minētajiem gadījumiem izšķiroša ietekme nav konstatējama, ir pareizi.

[9] Konkurences likuma 1.panta 9.punkts noteic, ka tirgus dalībnieks ir jebkura persona (arī ārvalsts persona), kura veic vai gatavojas veikt saimniecisko darbību Latvijas teritorijā vai kuras darbība ietekmē vai var ietekmēt konkurenci Latvijas teritorijā. Ja tirgus dalībniekam vai vairākiem tirgus dalībniekiem kopā ir izšķiroša ietekme pār vienu tirgus dalībnieku vai vairākiem citiem tirgus dalībniekiem, tad visus tirgus dalībniekus var uzskatīt par

vienu tirgus dalībnieku.

Panta 2.punkts definē izšķirošas ietekmes jēdzienu, proti, tā ir iespēja tieši vai netieši: a) kontrolēt (regulāri vai neregulāri) lēmumu pieņemšanu tirgus dalībnieka pārvaldes institūcijās, realizējot līdzdalību vai bez tās; b) iecelt tādu tirgus dalībnieka pārraudzības institūcijas vai izpildinstitūcijas locekļu skaitu, kas izšķirošās ietekmes realizētajam nodrošina balsu vairākumu attiecīgajā institūcijā.

Ar izšķirošu ietekmi parasti saprot līdzdalību kapitālsabiedrībā, turklāt šī līdzdalība nodrošina balsu vairākumu. Uz to norāda virkne likumu, kur šis jēdziens tiek lietots (piemēram, Koncernu likuma 3.panta pirmā un trešā daļa, Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 1.panta 18.punkts, Publiskās un privātās partnerības likuma 1.panta 16.punkta „b” apakšpunkts u.c.).

Arī no Konkurences likumā reglamentētās izšķirošas ietekmes definīcijas var secināt, ka tā tiek panākta, realizējot līdzdalību tirgus dalībniekā. Tas izsecināms gan no normas tiešā teksta, kas paredz, ka lēmumi tiek pieņemti, realizējot līdzdalību, gan arī ņemot vērā ietekmes dabu. Proti, lai kontrolētu lēmumu pieņemšanu tirgus dalībnieka pārvaldes institūcijās, kā arī ieceltu tādu tirgus dalībnieka pārraudzības institūcijas vai izpildinstitūcijas locekļu skaitu, kas izšķirošās ietekmes realizētajam nodrošina balsu vairākumu attiecīgajā institūcijā, izšķirošās ietekmes realizētajam ir jāpiemīt noteiktai varai, kuru nodrošina tikai līdzdalība tirgus dalībniekā, turklāt ar balsu vairākumu.

Norma norāda arī uz iespēju, ka izšķirošu ietekmi var realizēt arī bez līdzdalības. Tomēr Senāts atzīst, ka arī tad, ja izšķiroša ietekme tiek īstenota kādā citā veidā, tad tomēr tam ir jābūt ar tādu pašu iedarbību, kādu nodrošina līdzdalība tirgus dalībniekā, proti, kas ļauj ietekmēt lēmumu pieņemšanu tirgus dalībnieka pārvaldes institūcijās, gan arī iecelt attiecīgu pārraudzības institūcijas vai izpildinstitūcijas locekļu skaitu.

Piemēram, izšķirošā ietekme var tikt īstenota arī uz koncerna līguma pamata (sk. Koncernu likuma 3.panta pirmo un otro daļu), vai ar jebkādam citām attiecībām, kas ir analogas tām, kas ir nodibinātas ar līdzdalību vai koncerna līgumu (sal. Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 21.punkta „c” apakšpunkts).

Tātad, lai secinātu, ka personai ir izšķiroša ietekme, ir nepieciešams konstatēt līdzdalību vai tai pielīdzināmu ietekmes instrumentu tirgus dalībniekā, turklāt ar noteiktu balsu skaitu.

Senāts pieteicēju argumentus aplūkos iepriekš minēto apsvērumu kontekstā.

[10] Attiecībā uz pieteicējam SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” norādāms turpmāk minētais.

Komerclikuma 136.panta pirmā daļa noteic, ka dalībnieks ir persona, kas ierakstīta dalībnieku (akcionāru) reģistrā, ja likumā nav noteikts citādi. 186.panta trešā daļa noteic, ka daļa dod dalībniekam tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē, peļņas sadalē un sabiedrības mantas sadalē sabiedrības likvidācijas gadījumā, kā arī citas likumā un statūtos paredzētās tiesības. Savukārt 187.panta pirmā daļa noteic, ka daļu un to apmaksas uzskaiti, daļu pārejas atspoguļošanai, kā arī dalībnieku tiesību nodrošināšanai sabiedrība ved dalībnieku reģistru.

Senāts, interpretējot minētās tiesību normas, kā arī norādot uz tiesību normām, kas paredz, ka par kapitālsabiedrības dalībnieku var būt arī persona, kas nav kapitāla daļu īpašniece, atzinis, ka dalībnieka statusu rada nevis kapitāla daļu atsavināšanas darījums, bet ierakstīšana dalībnieku reģistrā, un vienīgi ieraksts dalībnieku reģistrā dod iespēju kapitāla daļu īpašniekam vai turētājam izlietot no šīm daļām izrietošās dalībnieka tiesības attiecībā pret sabiedrību, proti, lietu tiesības uz daļu var nesakrist ar dalībnieka statusu (*Senāta 2018.gada 28.novembra sprieduma lietā Nr. SKC-266/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1120.C30291015.LS) 9.punkts*).

No minētā izriet, ka, pat ja pieņemtu, ka abu kapitālsabiedrību kapitāla daļas pieder laulātajiem vienādās daļās, pamatojoties uz laulāto kopīgas mantas institūtu, tad tomēr, lai atzītu, ka abi laulātie ir kapitālsabiedrības dalībnieki ar visām no tā izrietošajām tiesībām un pienākumiem, tostarp tiesībām piedalīties sabiedrības pārvaldē un īstenot ietekmi pār šo sabiedrību, abiem laulātajiem būtu jābūt reģistrētiem dalībnieku reģistrā. Konkrētajā gadījumā uz šādiem faktiem pieteicējas nenorāda, balstoties vienīgi uz vispārēju apgalvojumu, ka pieteicējam ir savstarpēja izšķiroša ietekme, pamatojoties uz laulāto kopīgas mantas institūtu.

Pieteicējas atsauca uz Komerclikuma 157.panta pirmo daļu, kas noteic, ka sabiedrībā viena daļa var piederēt vairākām personām kopīgi un ka šīs personas no daļas izrietošās tiesības var izmantot, tikai iecelot kopīgu pārstāvi.

Senāts norāda, ka Komerclikuma 157.panta pirmā daļa ir attiecināma uz nenoteiktu un neidentificētu gadījumu skaitu. Tas ļauj pieņemt, ka situācijas, kurās būtu nepieciešams kopīgs pārstāvis, varētu būt visdažādākās. Piemēram, viena daļa var piederēt trim fiziskajām personām un vienai juridiskai personai. Šāda situācija izslēdz iespēju, ka trešā persona no malas vai pat viens no daļas īpašniekiem varētu vienkārši prezumēt, kas ir daļas īpašnieku kopīgs pārstāvis. Minētais piemērs ļauj secināt, ka kopīga pārstāvja iecelšanai būtu jānotiek ar noteiktu gribas izteikumu, nevis tā būtu prezumējama. Uz minēto norāda arī tas, ka atbilstoši Komerclikuma 187.panta piektās daļas 9.punktam dalībnieku kopīgajam pārstāvim ir jābūt reģistrētam dalībnieku reģistrā.

Vēl jo vairāk par kopīgu pārstāvi minētās tiesību normas izpratnē nevar uzskatīt valdes locekli vai kapitālsabiedrības dalībnieku, kā to saprot pieteicējas, norādot, ka SIA „AN Priede” kopīgo pārstāvību īstenoja /pers. C/, kurš ir šīs sabiedrības valdes loceklis un dalībnieks, bet SIA „RT Kadiķi” – /pers. D/, kura savukārt ir šīs sabiedrības valdes locekle un dalībniece.

Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka ne /pers. C/, ne /pers. D/ nav līdzdalības otrā sabiedrībā. Tādējādi apgabaltiesa, vērtējot jautājumu par izšķirošu ietekmi un ņemot vērā laulāto kopīgas mantas institūtu, pamatoti atzinusi, ka tas tomēr nedod tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē. Tajā pašā laikā apgabaltiesa nepamatoti norādījusi, ka /pers. C/ un /pers. D/ ir atzīstami par kopīgiem pārstāvjiem katrā no sabiedrībām. Tomēr minētais nav novedis pie nepareiza tiesas sprieduma, līdz ar to spriedums šajā daļā ir atstājams negrozīts.

Pārējie pieteicējas SIA „AN Priede” kasācijas sūdzības argumenti pamatā ir balstīti uz pieņēmumu, ka SIA „AN Priede” un SIA „RT Kadiķi” ir viens tirgus dalībnieks, taču uz šo argumentu jau ir atbildēts.

[11] Savukārt pieteicējas SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” izšķirošu ietekmi pamato ar valdes locekļa vienpersoniskas pārstāvības tiesībām sabiedrībās. Senāts tam nepiekrīt.

Kā tas izriet no šā sprieduma 9.punkta, izšķirošu ietekmi var īstenot tikai ar līdzdalību vai ar līdzīgu instrumentu palīdzību. Lai arī valdes loceklis var pieņemt lēmumus, kas rada saistošas tiesiskas sekas tai sabiedrībai, kuras valdes loceklis viņš ir, tomēr tiesības vadīt un pārstāvēt konkrēto sabiedrību nenodrošina kontroli pār otru sabiedrību. Kā uz to pamatoti norādījusi apgabaltiesa, tieši sabiedrības dalībnieki ir tie, kuriem ir tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē un citu būtisku jautājumu izlemšanā. Pat ja valdes loceklis ir divās sabiedrībās, viņš kā pirmās sabiedrības valdes loceklis nevar apiet otrās sabiedrības dalībnieku sapulces kompetenci un ietekmēt šīs otras sabiedrības lēmumu pieņemšanu.

Pieteicējas, pamatojot savu viedokli, atsauca uz likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 1.panta trešās daļas 4.punktu, kā arī uz regulu Nr. 800/2008.

Senāts norāda, ka likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 1.panta trešā daļa reglamentē saistītu uzņēmumu jēdzienu. Šā panta trešajā daļā ir uzskaitīti vairāki kritēriji, pēc kuriem vadoties, var konstatēt saistītu uzņēmumu pazīmes. Viens no šiem kritērijiem ir noteikts 3.punktā, kurš atsauca uz izšķirošu ietekmi kā pazīmi, kas ļauj secināt, ka uzņēmumi ir savstarpēji saistīti. Minētais liek secināt, ka jēdzieni „saistīti uzņēmumi” un „izšķiroša ietekme” ir savstarpēji nošķirami.

Ievērojot minēto, nosakot izšķirošu ietekmi, nevar vadīties pēc tiem kritērijiem, pēc kuriem nosaka uzņēmumu saistību. Līdz ar to pieteicēju arguments nav pamatots.

Savukārt attiecībā uz argumentu saistībā ar regulas Nr. 800/2008 I pielikumu Senāts konstatē, ka pieteicējas nav norādījušas, tieši no kurām normām tās izsecinājušas, ka valdes locekļa pārstāvība vairākās sabiedrībās nodrošina izšķirošu ietekmi. Vienīgi regulas I pielikuma 3.pants regulē līdzīgus jautājumus, taču, definējot partneruzņēmumu un saistītu uzņēmumu, vienmēr tiek norādīts uz līdzdalību vai līdzīgu ietekmes instrumentu citā uzņēmumā. Līdz ar to šis pieteicēju arguments nav saprotams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts
nosprida

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 3.novembra spriedumu, bet SIA „AN Priede”, SIA „Roluks”, IK „LUUX” un SIA „LK Forest” kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Dz. Amerika

A. Guļāns

R. Vīduša